

Asia: VN/23602/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi nuorisolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Lausunto valtakunnallisia nuorisoalan järjestöjä koskeviin esitysluonnoksiin (lain 17 ja 18 §; asetuksen 5 ja 6 §)

Opetus- ja kulttuuriministeriö on 24.2.2022 pyytänyt Suomi-Seura ry:ltä lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi nuorisolain muuttamisesta sekä liitteenä olleesta luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi nuorisotyöstä ja -politiikasta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta. Esityksen pääasiallisena tavoitteena on kehittää valtakunnallisten nuorisoalan toimijoiden valtionapukelpoisuuden hyväksymiseen ja valtionavustusten myöntämiseen liittyvän menettelyn sujuvuutta sekä säännösten soveltamisen läpinäkyvyyttä ja selkeyttä. Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2023.

Toiminnan valtakunnallisuuden osalta nuorisoalan järjestöiltä edellytetään nykyisellään toimintaa ainakin kolmen maakunnan alueella. Luonnoksen mukaan valtakunnallisuuden arviointiin esitetään uudistuksia, niin että järjestöltä edellytetään toimintaa vähintään seitsemän maakunnan alueella tai että toiminta tavoittaa kohderyhmänsä muutoin maanlaajuisesti.

Suomi-Seura ry suhtautuu kyseiseen muutosesitykseen varauksella. Arviointikriteereissä tulee huomioida erilaiset vähemmistöt, mukaan lukien ulkosuomalaisnuoret, joiden toiminta ei sitoudu maakuntiin, vaan on luonteeltaan globaalia. Myöskään kielivähemmistöjen toiminta ei aina ole maanlaajuisista tai vähintään seitsemään maakuntaan ulottuvaa.

Nuorisolain uudistuksessa tulisi ottaa huomioon nuorten kansainvälinen liikkuvuus. Nuorten osallisuutta ja hyvinvointia tulee tukea myös heidän ulkomailla oleskelujensa aikana. Ulkosuomalaisstrategian vuosiksi 2022-2026 (sisäministeriö 2021) tavoitteena on luoda kansainvälisesti osallistavaa Suomi, joka pystyy palvelemaan kansalaisiaan sujuvasti ajasta ja paikasta riippumatta, tukee vahvaa suomalaista identiteettiä ja kulttuuria ulkomailla sekä on houkutteleva kohde paluumuutolle. Valtakunnallisen nuorisoalan järjestön laajuutta ja vaikuttavuutta arvioitaessa tulisi huomioida myös suomalaisten nuorten parissa tehtävä toiminta, joka ulottuu Suomen rajojen ulkopuolelle.

On yleisesti tiedossa, että nuoret ovat valmiita sitoutumaan järjestöjen toimintaan lyhytaikaisesti. Järjestön jäsenmäärä toiminnan seurantamittarina on ongelmallinen silloin, kun toiminta ei ole

sidoksissa jäsenyyteen. Valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuutta mitatessa tulee painottaa toiminnan piiriin kuuluvien nuorten määrää, ei jäsenmäärää.

Esityksessä mainitaan, että tarkoituksena on kohdistaa valtionavustuksia nykyistä paremmin nuorten kiinnostukseen ja tarpeisiin perustuvaan toimintaan, mikä on kannatettava asia. Luonnoksessa todetaan, että nuorten muuttuvia tarpeita tarkasteltaisiin nuorten elämässä, toiminnassa ja toimintaympäristössä tapahtuvien muutostrendien kautta. Jäimme kuitenkin pohtimaan, miten nämä muutostrendit tullaan määrittelemään. Suomi-Seura ry pitää tärkeänä, että myös ulkosuomalaisia nuoria kuullaan ja heidät huomioidaan muutostrendejä tunnistaessa ja määriteltessä.

Esityksen mukaan valtakunnallisen nuorisoalan järjestön avustuksen määrää harkittaessa ei enää huomioitaisi edellytystä järjestön toiminnan yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta. Tarkoituksena on jatkossa painottaa järjestön toiminnan laatua ja vaikuttavuutta. Uutena kriteerinä olisi myös järjestön toiminnan ajankohtaisuus. Suomi-Seura ry ymmärtää, että yhteiskunnallisen vaikuttavuuden mittaaminen on ollut haasteita, mutta esittää, että yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta ei kokonaan luovuta valtionapukelpoisuuden kriteereissä, vaan mittaristoa kehitetään.

Sisäministeriön (2021) julkaiseman ulkosuomalaisstrategian yksi tavoitteista on, että ulkosuomalaiset pystyvät osallistumaan ja vaikuttamaan heitä koskevien yhteiskunnallisten asioiden hoitamiseen. Myös nuorisoalan järjestöjä koskevan lain piirissä olevaa toimintaa on tärkeää punnita yhteiskunnallisen vaikuttavuuden näkökulmasta mitaten vaikuttavuutta myös vähemmistöryhmien, kuten ulkosuomalaisten nuorten, kannalta.

2. Lausunto valtakunnallisia nuorisoalan osaamiskeskuksia (OSKE) koskeviin esitysluonnoksiin (lain 19 §; asetuksen 7 ja 8 §)

Suomi-Seura ry pitää kannatettavana muutosta, jonka mukaan osaamiskeskusten palvelutoiminta olisi jatkossa maksutonta.

3. Lausunto nuorisokeskuksia koskeviin esitysluonnoksiin (lain 20 §; asetuksen 9 ja 10 §)

4. Lausunto muita säännöksiä koskeviin esitysluonnoksiin (lain 23, 24, 26 ja 27 §; asetuksen 1 §)

Lain 24 § koskee nuorten osallistumista, vaikuttamista ja kuulemista, niin että pykälässä säädetään nuorten osallistumisesta, vaikuttamisesta ja kuulemisesta nuoria itseään koskevissa asioissa. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi viittaus pykälään, jossa säädetään nuorten mahdollisuudesta osallistua ja vaikuttaa nuorisovaltuustossa tai vastaavassa nuorten vaikuttajaryhmässä. Suomi-Seura ry esittää, että vastaavaksi vaikuttajaryhmäksi tulee tulkita ulkosuomalaisten nuorten ryhmät, jotka toimivat esimerkiksi Suomi-Seura ry:n ulkosuomalaisparlamentin ja Nuorten foorumi -tyyppisten tapahtumien yhteydessä.

5. Lausunto Harrastamisen Suomen mallia koskeviin esitysluonnoksiin (lain 12 a ja 21 a §)

Harrastamisen Suomen mallista säätämisen tavoitteena on nuorten hyvinvoinnin ja yhdenvertaisuuden lisäämiseksi vakiinnuttaa Harrastamisen Suomen mallin mukainen harrastustoiminta pysyväksi toimintamalliksi kunnissa, ja tätä kautta edistää perusopetukseen osallistuvien nuorten mahdollisuutta mieluisaan ja maksuttomaan harrastukseen. Harrastamisen

Suomen mallin kohderyhmänä ovat perusopetuksen ja lisäopetuksen oppilaat. Avustukset myönnetään kunnille, ja tavoitteena on ohjata rahoitus harrastamiseen koulupäivän yhteydessä.

Harrastamisen Suomen mallista säätämisen yhtenä tavoitteena on nuorten yhdenvertaisuuden lisääminen. Suomi-Seura ry esittää huolensa siitä, että Harrastamisen Suomen mallin ulkopuolelle jäävät ulkosuomalaisnuoret, koska he eivät voi asuinpaikkansa vuoksi osallistua koulun yhteydessä tarjottuun harrastustoimintaan. Yhdenvertaisuuden lisäämiseksi on tärkeää huomioida myös ulkosuomalaisnuoret, mukaan lukien Suomi-koulujen oppilaat ja heidän harrastustoimintansa tukeminen. Suomi-Seura ry haluaa myös nostaa esiin digitaalisuuden mahdollistaman paikkariippumattoman harrastustoiminnan ja sen huomioimisen esityksessä.

6. Lausunnonantajan yleiskommentit tai huomiot/ehdotukset koskien lain muita säännöksiä

Suomalaisten kansalaisyhteiskunta ulottuu yli valtiollisten rajojen kaikkialle maailmaan. Muuttoliikkeen seurauksena maailmalla asuu lähes kaksi miljoonaa suomalaistaustaista henkilöä, joista noin 300 000 on Suomen kansalaisia. Äänioikeutettuja ulkosuomalaisia on runsaat 250 000. Ulkosuomalaisuus on osa koko Suomen tarinaa ja yhä useammalla suomalaisista on omakohtaista kokemusta ulkosuomalaisuudesta.

Ulkomailla asuu kymmeniätuhansia nuorisolain piiriin kuuluvia lapsia ja nuoria. Suomalaisten tutkinto-opiskelu ulkomailla on lisääntynyt selvästi vuodesta 2007. Reilu 9 000 ulkosuomalaisnuorta suorittaa vuosittain korkeakoulututkinnon ulkomailla. Luku vastaa pientä suomalaista yliopistoa (Garam, Muuttoliikesymposium 2019). Suomella on viisi ulkomaankoulua sekä noin 120 Suomi-koulua maailmalla, joissa opiskelee lähes 4000 ulkosuomalaisnuorta ja -lasta.

Suomi-Seuran ulkosuomalaisnuoria koskeva selvitys osoittaa, että nuorten siivet vievät maailmalle, mutta yhteys Suomeen halutaan säilyttää. Ulkosuomalaisnuoret haluavat opettaa lapsilleen suomen kielen ja kulttuurin. He toivovat verkostoitumista ja kokevat, että ulkosuomalaisuus pitäisi huomioida paremmin Suomessa. (Arvola, Siivet vievät, juuret Suomessa, 2019).

Suomi-Seura ry katsoo, että ulkosuomalaislapset ja -nuoret eivät ole riittävästi huomioitu nuorisolain muutoksen valmistelussa.

Strandberg Tina
Suomi-Seura ry